

Określanie ustawodawstwa właściwego wobec rolników podejmujących działalność zarobkową w państwach Wspólnoty Europejskiej

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej zmieniło sytuację prawną w zakresie zabezpieczenia społecznego tzw. pracowników migrujących, czyli osób zamieszkałych w Polsce i podejmujących pracę - najemną czy też na własny rachunek - w innych państwach członkowskich. Do pracowników tych, w tym również do rolników, mają zastosowanie nie tylko polskie przepisy ubezpieczeniowe, ale także przepisy wspólnotowe w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Są to: Rozporządzenie Rady (EWG) 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz Rozporządzenie wykonawcze 574/72. Pierwsze z nich jest zbiorem norm, które m.in. rozstrzygają, w którym państwie członkowskim pracownik migrujący podlega ubezpieczeniu społecznemu, czyli do systemu, którego państwa powinny być odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne i z którego systemu przysługują świadczenia. W razie wątpliwości związanych ze stosowaniem przepisów z zakresu ustawodawstwa właściwego w odniesieniu do pracowników migrujących, mają dodatkowo zastosowanie Decyzje Komisji Administracyjnej Wspólnot Europejskich ds. Pracowników Migrujących oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Generalną zasadą stosowaną do osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii (przepisy odnośnie Szwajcarii obowiązują od 01.04.2006 r.), jest zasada jednego ustawodawstwa, zgodnie z którą mają one możliwość ubezpieczenia tylko w jednym państwie członkowskim, nawet wówczas, gdy działalność zarobkową (pracę najemną lub na własny rachunek), wykonują równocześnie w kilku państwach.

> Praca najemna poza granicami Polski

Osoby, które jednocześnie w różnych państwach Wspólnoty, wykonują pracę najemną i pracę na własny rachunek (jaką jest działalność rolnicza w Polsce), podlegają ustawodawstwu tego państwa, w którym są pracownikami - zgodnie z art. 14c Rozporządzenia (EWG) 1408/71. Rolnik (domownik) prowadzący w Polsce gospodarstwo rolne i podejmujący pracę najemną poza jej granicami będzie zatem objęty przepisami z zakresu ubezpieczenia społecznego jedynie w państwie, w którym wykonuje pracę najemną. Ubezpieczenie społeczne rolników wynikające z ustawodawstwa polskiego ustanie na okres tego zatrudnienia.

Przykład

Pan K. jest rolnikiem w Polsce, podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w KRUS. Dodatkowo podejmuje pracę najemną na terytorium Czech. Przy ustalaniu ustawodawstwa właściwego, pierwszeństwo ma zawsze zatrudnienie, zatem rolnik ten będzie podlegał ubezpieczeniu społecznemu w Czechach, gdzie jest pracownikiem.

> Dodatkowa praca na własny rachunek

Dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, jednocześnie na terytorium dwóch lub więcej, państw członkowskich, właściwym ustawodawstwem z zakresu zabezpieczenia społecznego, będzie ustawodawstwo tego państwa, na terytorium, którego zamieszkują - zgodnie z art. 14a. 2 Rozporządzenia (EWG) 1408/71.

Przykład

Pan Z. prowadzi w Polsce gospodarstwo rolne i z tego tytułu jest ubezpieczony w KRUS obowiązkowo. W Polsce również zamieszkuje. Równocześnie na terytorium Niemiec otworzył firmę. Ponieważ zainteresowany mieszka w Polsce zastosowanie będzie miało do niego ustawodawstwo polskie. Polskie prawo, rozstrzygając zbieg ubezpieczeń - działalność rolnicza i inna działalność na własny rachunek - przewiduje możliwość wyboru ubezpieczenia, pomiędzy ZUS, a KRUS, jeżeli spełnione są określone w przepisach warunki (m.in. 3 lata podlegania ubezpieczeniu w KRUS przed podjęciem działalności na własny rachunek, prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Polski, dokonanie wyboru ubezpieczenia w KRUS w ciągu 14 dni...). Pan Z nie spełni tych warunków, ponieważ nie prowadzi działalności gospodarczej na terenie Polski. Będzie zatem podlegał ubezpieczeniu społecznemu w ZUS z działalności gospodarczej, którą prowadzi na terenie Niemiec.

> Praca o charakterze sezonowym

Osoba, która na terytorium jednego państwa członkowskiego, zwykle prowadzi działalność na własny rachunek (czyli rolniczą lub pozarolniczą) i na terytorium innego państwa członkowskiego wykonuje pracę sezonową, podlega systemowi zabezpieczenia społecznego tego państwa, w którym wykonuje pracę na własny rachunek - zgodnie z art. 14a.1a Rozporządzenia (EWG) 1408/71. Wskazany przepis dotyczy kwestii delegowania, czyli podjęta praca (może to być również praca najemna) powinna mieć podobny charakter, jak ta wykonywana w Polsce. Przy czym, praca o charakterze sezonowym - zdefiniowana przepisami ww. Rozporządzenia - to praca zależna od następstw pór roku i powtarzająca się automatycznie każdego roku. Chodzi tu o prace, które z uwagi na swój charakter nie mogą być wykonywane przez cały rok, np. prace w rolnictwie, leśnictwie.

Wobec powyższego, osoby prowadzące w Polsce działalność rolniczą, podejmujące pracę o charakterze sezonowym na terenie innego państwa członkowskiego, dalej podlegać będą polskiemu ustawodawstwu z zakresu zabezpieczenia społecznego. Zgodnie zaś ze stanem prawnym obowiązującym w Polsce, z dniem podjęcia zatrudnienia powstaje obowiązek podlegania ubezpieczeniu społecznemu w systemie powszechnym w ZUS.

Polski rolnik, podejmujący pracę o charakterze sezonowym, będzie zatem podlegał ubezpieczeniu w ZUS, z tytułu zatrudnienia, które ma miejsce poza granicami kraju. Ubezpieczenie społeczne rolników ustanie wówczas z mocy art. 7 i 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zatrudnienie pracowników migrujących pociąga za sobą również określone obowiązki dla zagranicznego pracodawcy. Ma on obowiązek zgłoszenia pracownika do ubezpieczenia w ZUS, poprzez złożenie wymaganych dokumentów ubezpieczeniowych oraz rozliczenie i opłacanie składek, na zasadach obowiązujących w ustawodawstwie polskim. W tym celu rolnikom i domownikom, podlegającym ubezpieczeniu społecznemu rolników obowiązkowo i podejmującym pracę o podobnym charakterze na terytorium innego państwa członkowskiego, wykonywaną sezonowo, wystawiane są formularze E 101 w trybie art. 14a.1a Rozporządzenia 1408/71.

Formularze **E 101**, wystawia osobom zainteresowanym, w tym rolnikom (domownikom), jedynie jednostka terenowa ZUS, właściwa dla miejsca ich zamieszkania, w oparciu o kopię umowy o pracę zawartej z zagranicznym pracodawcą oraz zaświadczenie potwierdzające dotychczasowe podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników w Polsce, wydane przez jednostkę KRUS dla potrzeb określenia właściwego ustawodawstwa. Zaświadczenie wydaje jednostka KRUS właściwa dla miejsca położenia gospodarstwa, na podstawie przedłożonej przez zainteresowanego kopii umowy o pracę zawartej z zagranicznym pracodawcą.

Możliwości podlegania ubezpieczeniu społecznemu w Polsce, nie mają natomiast rolnicy (domownicy) podejmujący poza granicami Polski pracę sezonową, ale podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników dobrowolnie (w zakresie pełnym, jak i ograniczonym), z uwagi na to, iż przepisy Rozporządzenia 1408/71 wyłączają stosowanie art. 14a.1a, do ubezpieczenia dobrowolnego. Do osób tych będzie miało zastosowanie prawo tego państwa, w którym wykonują pracę najemną, nawet jeżeli ma ona charakter sezonowy.

Przykład

Polski rolnik, ubezpieczony w KRUS obowiązkowo, zostaje zatrudniony przez niemieckiego pracodawcę przy zbiorze truskawek na okres 2 miesięcy. Właściwym ustawodawstwem w tym przypadku będzie prawo polskie, z uwagi na wykonywanie w Niemczech pracy w sektorze rolniczym o charakterze sezonowym. Z uwagi jednak, iż wykonywana praca ma charakter zatrudnienia, obowiązek podlegania ubezpieczeniu społecznemu powstaje w ZUS, gdzie pracodawca niemiecki zgłosi pracownika do ubezpieczenia i będzie przekazywał składki na ubezpieczenie społeczne, liczone od wynagrodzenia pracownika.

> Praca na statkach pływających pod banderą norweską

Odmienne przedstawia się sytuacja osób (w tym rolników) podejmujących pracę najemną na statku pod banderą norweską. Zawarte 2 lipca 2004 roku na podstawie art. 17 Rozporządzenia 1408/71 Porozumienie pomiędzy władzami Polski i Norwegii w sprawie stosowania systemów

zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin, przemieszczających się we Wspólnocie określa, że osoby mieszkające w Polsce i zatrudnione na statkach pływających pod banderą norweską, podlegają wyłącznie ustawodawstwu polskiemu.

Dokumentem, który potwierdza polskie ustawodawstwo na podstawie tego porozumienia jest „**Zaświadczenie o zastosowaniu ustawodawstwa polskiego w zakresie ubezpieczeń społecznych**” o symbolu **W/NOR**. Zaświadczenia, dla instytucji norweskiej, wydają jednostki terenowe ZUS, na podstawie dokumentu wydanego przez armatora lub agencje pośrednictwa pracy, potwierdzające okres zatrudnienia danej osoby.

Osoby mieszkające w Polsce, podejmujące pracę na norweskich statkach, na podstawie Porozumienia mogą w Polsce przystąpić do ubezpieczeń społecznych na zasadach dobrowolności - opisanych w art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - czyli przystąpić do ubezpieczenia emerytalno - rentowego i opłacać składki do ZUS.

Rolnik lub domownik podejmujący pracę najemną na statku norweskim i chcący uzyskać formularz W/NOR, powinien zgłosić się do właściwej jednostki terenowej KRUS z dokumentami potwierdzającymi okres zatrudnienia, wydanymi przez armatora bądź agencję pośrednictwa pracy. KRUS wyda zaświadczenie potwierdzające dotychczasowe podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, a następnie ZUS - formularz W/NOR. W okresie zatrudnienia, ubezpieczenie społeczne rolników ustaje.

W związku z podjęciem zatrudnienia lub pracy na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego Wspólnoty, kwartalna składka na ubezpieczenie społeczne w KRUS, zostaje wymierzona za dni, w których rolnik (domownik) podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, tj. za dni kwartału, w których nie wykonywał działalności zarobkowej poza granicami Polski.

*Opracowała
Honorata Ziemińska
Starszy specjalista w Biurze Ubezpieczeń
Centrala KRUS*

Warszawa, maj, 2007